

સત્સંગ પ્રદીપ

SATSANG PRADEEP

૬૨ મહીનાની ૨૨મી તારીખે નડીઅદથી પ્રકાશિત થતું
શ્રી સ્વામિનારાયણ સત્સંગ સેવા મંડળનું માસિક મુખ્યપત્ર

Published from Nadiad on 22nd of every Month

Monthly Publication of Shree Swaminarayan Satsang Seva Mandal

વર્ષ : ૩
Year : 3

૨૨-ફેબ્રુઆરી-૨૦૧૯
22- FEBRUARY- 2019

અંક : ૧૨
Issue : 12

<u>આજુવન લવાજમ</u>		સત્તસંગ પ્રદીપ	
દેશમાં ઝા.	૨૫૦-૦૦	વર્ષ : ૩	અનુકૂળમહિકા અંક : ૧૨
પરદેશમાં ઝા.	૩૦૦૦-૦૦	ક્રમ	લેખ તથા લેખક પૃષ્ઠ
કાર્યાલયનું સરનામું :		૧. આજનો સુવિચાર	૩
ઇન્ડિયન માર લક્ષ્મીપ્રસાદ પંડ્યા, 'ગુરુજીપા', ઝઘડીયા પોળ, નાગરવાડા, નડિયાદ - ૩૮૭૦૦૧		-અમૃત વર્ષમાંથી	
ખાસ નોંધ		૨. શ્રીહરિ પ્રાગટ્યનો દ્ર્ષ્ટિકાળી જ મહોત્સવ શા માટે ?	૪
શ્રી સ્વામિનારાયણ સત્તસંગ સેવા મંડળની તા ૨૩-૧૧-૨૦૧૮ના રોજની સામાન્ય સભામાં સર્વનિંમતે લેવાએલ નિર્ણય પ્રમાણે "સત્તસંગ પ્રદીપ" માસિકની હવેથી સભ્યોમાં નિઃશુલ્ક વહેંચણી બંધ કરવામાં આવેલ છે. હવેથી આજુવન લવાજમ ભરનારને જ "સત્તસંગ પ્રદીપ" માસિક મોકલવામાં આવશે. આથી ચાલુ સભ્યોને ડ (ઇ) માસમાં આજુવન લવાજમ ભરી દેવા અનુરોધ કરવામાં આવે છે.		-શ્રી ઈશ્વરલાલ લાભશંકર પંડ્યા	
આજુવન લવાજમ		૩. શ્રી નરનારાયણદેવનું રહસ્ય -દ્વારા શ્રી ગુરુજીમાંથી	૫
દેશમાં ઝા. ૨૫૦-૦૦		શ્રી નાથજીભાઈ શુક્લ	
પરદેશમાં ઝા. ૩૦૦૦-૦૦		૪. સંસારમાં ડેવી રીતે રહેલું ?	૮
		-સત્તસંગ સુધામાંથી	
		૫. પંચવિષયના સુખ -સત્તસંગ સુધામાંથી	૧૩
		૬. આસક્તિ - રસાસ્વાદ	૧૫
		-સત્તસંગ સુધામાથી	
		૭. દેહના-જગતના સ્વરૂપ વિશે : ૧૯	
		-અમૃતવર્ષમાંથી	
		૮. મુમુક્ષુની ડાયરીમાંથી	૧૮
		-તંત્રી	

અગત્યની નોંધ : સર્વે સભ્યો અને “સત્સંગ પ્રદીપ”ના ગ્રાહકોને જણાવવાનું કે શ્રી સ્વામિનારાયણ સત્સંગ સેવા મંડળની Web site www.satsangsalila.com કાર્યરત થયેલ છે. તેના ઉપર માસિક “સત્સંગ પ્રદીપ” દર મહિને upload થશે તેની નોંધ લેવી. વિદેશી સભ્યોને—ગ્રાહકોને વિનંતિ કે તેઓના mail id આપણા [info @ satsangsalila.com](mailto:info@satsangsalila.com) પર મોકલે જેથી તથોને e mail કરી શકાય. -તંત્રી.

જહેર વિનંતી

શ્રી સ્વામિનારાયણ સત્સંગ સેવા મંડળના “સત્સંગ પ્રદીપ” માં આજુવન લવાજીમ, સરનામામાં ફેરફાર અંગે નીચે જ્ઞાનવેલ “મંત્રી” નો સંપર્ક કરવા વિનંતી.

ਪੰਜਾਬ ਇ. ਭਾਗ

૩૦૪, સીલ્વર સ્ક્રેન એપાર્ટમેન્ટ, ૯૪, શ્રીનગર સોસાયટી, દિનેશમીલ રોડ, વડોદરા-૩૬૦૦૨૦.

“સત્સંગ પરીપ” માં લેખ મોકલવા માટે “તંત્રી” ના સરનામે મોકલવા વિનંતી.

શ્રી સ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ ! સેવામુક્તિશ્વગમ્યતામ !

શલ્યંહ પ્રદીપ

(ફ્રેસ્ટ રજિ. નં. ખેડા એ/૨૧૬૭)

આધ પ્રધોતા : પ. પૂ. મોટાભાઈશ્રી ઈશ્વરલાલ લા. પંડ્યા
માનદ તંત્રી : ઈન્દ્રુકુમાર લક્ષ્મીપ્રસાદ પંડ્યા

સં. ૨૦૭૫-મહા કાર્યક્રમાલા : ઈન્દ્રુકુમાર લક્ષ્મીપ્રસાદ ગંગા, ‘ગુરુચા’, અધૃતીયા પોળ, નાશ્વરવાડા, નાશ્વર-૩૮૭૦૦૧ ફેબ્રુઆરી-૨૦૧૬ અંક : ૧૨

આજનો સુવિચાર

“....પરમાત્માનું સ્મરણ જ મંગળકારી છે.
જનમંગાલ સ્તોત્રનો પાઠ કરનાર પોતાનું, પોતીકાયોનું
જરૂર મંગળ કરાવી શકે છે.”

(અમૃતવર્ષ મંથી)

શ્રીહરિ પ્રાગટયણો

ક્રિશતાબ્દી મહોત્સવ શા માટે ?

શ્રી ઈશ્વરલાલ
લાભશંકર
પંડ્યા

નોંધ : આ લેખ અ. નિ. ઈશ્વરલાલ લા. પંડ્યાના લેખ સંગ્રહ “નિમિત માત્ર” માંથી લેવામાં આવ્યો છે.

શિક્ષિત-અશિક્ષિત ઘણા લોકો જાહેરમાં, ખાનગીમાં ચા મનોમન પૂછતા હોય છે કે, ભગવાન શ્રીરવામિનારાચણાના જન્મનો ક્રિશતાબ્દી મહોત્સવ શા માટે ઉજવવો જોઈએ? પોતાના આ પ્રશ્નના સમર્થનમાં એ કહેતો હોય છે કે, ભગવાન તો અજન્મા છે; જે અજન્મા હોય એમનો જન્મમહોત્સવ શા માટે ઉજવવો જોઈએ? ભગવાન તો સર્વવ્યાપક અને સર્વત્ર છે; એમને એક સ્થળમાં સીમિત કરીને જન્મમહોત્સવ શા માટે ઉજવવો જોઈએ? અને પણ લોકોને પ્રિય લાગે એવી દલીલ કરતાં એ કહેતો હોય છે કે, આ ઉત્સવ ઉજવવા માટે જે ભારે ખર્ચ કરવામાં આવે છે, તે રકમ જો દીન-દુભિયાં, ગરીબ-દરિદ્રના નિર્વાહ માટે આપવામાં આવે તો એ ક્રિયનો ઉપયોગ સાર્થક કર્યો કહેવાય.

પણ બીજામાં અને બીજાની કિયામાં હમેશા દોષો જ જોવાની માણસને ટેવ પડી ગઈ હોય છે. જયારે એ પોતાના કે પોતાના પ્રિયજનોના જન્મની જયંતી, ભારે મોટો ખર્ચ, ઘણી વખત પોતાના ગજ ઉપરવટ કહેવાય એવો ખર્ચ કરીને ઉજવે છે ત્યારે એ પોતાની જાતને કદી પૂછતો નથી કે ચાર દિવસના

ચાંદરણા જેવા જીવન અને જેની સાથેનો સંબંધ કદી સાચો હોતો નથી એવા સંબંધો માટે ભારે ખર્ચ કરીને શા માટે જન્મમહોત્સવો ઉજવવા જોઈએ? રાજપુરુષો જચારે સ્વતંત્રતા કે એવા જ બીજા પ્રસંગો માટે લખલૂટ ખર્ચ કરીને આજાદી પર્વનો ઉત્સવ ઉજવતા હોય છે ત્યારે કોઈ મનોમન કદી વિચાર કરતું નથી કે છાશવારે હાથબદલો કરતી વ્યભિચારિણી સ્ત્રી જેવી રાજસતાની પ્રાસિ અને ઉપભોગનો આંદ્યાળો ખર્ચ કરીને શા માટે મહોત્સવ ઉજવવો જોઈએ? પંચભૂતના બનેલા નશ્વર અને વિકારી શરીરની અને વારંવાર સ્વરૂપ બદલતી રાજસતાના ઉત્સવો માટે કોઈ વાજબી કારણો રજૂ કરી શકાય તેમ નથી; પણ ભગવાન અને ભગવદ્ અવતારોના પ્રાગટય મહોત્સવની ઉજવણી માટે તો સમર્થક કારણો આપી શકાય તેમ છે.

જરી શાંતિથી અને તઠસ્થ દબ્દિએ વિચાર કરવામાં આવે તો તરત જ પ્રતીતિ થાય એમ છે કે, માણસ માણસ છે માટે અને એ ફૃતદ્દની નથી પણ ફૃતઝી છે એ દાખવવા માટે એણે ભગવાનના પ્રાગટયનો મહોત્સવ ઉજવવો જોઈએ. પરમાત્મા અજન્મા છે અને સર્વવ્યાપક

સર્વત્ર અખંડ વિરાજી રહેલા છે એ હકીકત સંપૂર્ણ શાસ્ત્રસંમત અને સાચી છે. પણ તે સાથે જ એ જ્યારે અને જ્યાં જ્યાં જરૂર પડે છે ત્યારે ત્યાં જેવો સેવક, જેવું કાર્ય અને જેવું સ્થળ તેવું સ્વરૂપ ધારણ કરીને ભક્તજનો, માણસ હોવાથી માણસ જેવા માણસ થઈને અમનું લાલનપાલન કરવા માટે અમની વર્ચે વિચરે છે અને ત્યારે જે નરનારી મનુષ્યરૂપ દેખાતા એ પ્રગટ સ્વરૂપમાં અને પરાત્પર રહેલા પરબ્રહ્મ સ્વરૂપમાં અને ચિદ્ચિદ્સર્વ તત્ત્વોમાં અંતર્લિયામક શક્તિ સ્વરૂપે અખંડ બિરાજી રહેલા સ્વરૂપમાં લવલેશ ભિન્નતા નથી, એવું દઢ સમજુને, પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપનો જે આશ્રય અને ભક્તિ-ઉપાસના કરે છે તે જ કર્મ અને વાસનાના બંધનમાંથી છૂટે છે, તે જ કાળ અને માયાના માથા ઉપર પગ મૂકીને પોતાનું સાચું સ્વરૂપ જે બ્રહ્મ છે તે પામવા માટે અને એ બ્રહ્મસ્વરૂપને પામીને એમાં અંતર્યામીશાક્તિ સ્વરૂપે અખંડ વિરાજી રહેલા પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ ભગવાન શ્રીસ્વામિનારાયણનું સાધર્થ્ય પામવાનો અને દેછ છતાં જ મુક્તિનો પરમાનંદ અનુભવવાનો અધિકારી થાય છે, એ વાત પણ એટલી જ શાસ્ત્રસંમત અને સાચી છે.

પ્રાગટ્ય મહોત્સવ ઊજવવા માટે આશ્રિત યજા કરે છે, પૂજા-મહાપૂજા કરે છે, અન્જનકૂટ-નૈવેદ્ય ધરાવે છે, કથાકીર્તન કરે છે, એમ જુદી જુદી રીતે ઊજવણી કરે છે પણ એ સાધ્ય નથી પણ સાધનો જ છે. ‘મુંડે મુંડે મતિર્થિના’ એ ઉક્તિ પ્રમાણે દરેકની બુદ્ધિ, રુચિ અને શક્તિને પોષણ મળે એ દસ્તિએ આ જુદાં જુદાં સાધનોનો ઉપયોગ કરે છે; પણ ઉત્સવ

ઊજવવા પાછળ એનું દ્યેય તો એક જ હોય છે - પરબ્રહ્મ પરમાત્મા ભગવાન શ્રીસ્વામિનારાયણ જે અક્ષર પર દિવ્ય સદા સાકાર, આનંદધન મૂર્તિ છે તેના અલૌકિક આનંદનો નિત્ય નવો અનુભવ કરવો; પરમાત્મા જેવું સ્વરૂપ, ગુણ, સ્વભાવ, ઔષ્ણ્ય અને સામર્થ્ય પામવું - જેને શાસ્ત્રની પરિભાષામાં સાધર્થ્ય કહેવામાં આવે છે તે પામવું અને ભગવાનની સેવા કરવી એ જ આશ્રિતમાત્રના - મુમુક્ષુમાત્રના જીવનનો હેતુ છે. વિજ્ઞાનનો સદાસત્ય એવો એક નિયમ છે કે, જેણે જેનું સાધર્થ્ય પામવું હોય તેણે તેના આદેશો પ્રમાણે જીવન જીવવું જોઈએ.

ભગવાન શ્રીસ્વામિનારાયણની પ્રાગટ્યલીલાનો વિચાર કરતાં નિષ્પન્ન થાય છે કે, એમણે પોતાના આશ્રિતોને પ્રથમ પશુમાંથી માણસ બનાવ્યા છે. પછી માણસમાંથી દેવ બનાવ્યા છે, પછી દેવમાંથી દૈવેશ્વર બનાવ્યા છે અને પછી દૈવેશ્વરમાંથી પોતાનું સાધર્થ્ય આપીને મુક્ત બનાવ્યા છે. એમને પ્રગટ પ્રમાણ પરબ્રહ્મ જાણી-સમજુને જેમણે જેમણે એમનો સંગપ્રસંગ કર્યો છે - આજે કરે છે તે, જેમ એ માયિક ગુણોથી રહિત નિર્ગુણા છે, માયિક આકારથી રહિત દ્વિભુજ દિવ્ય સદા સાકાર છે તેમ એમની કૃપાથી સાધર્થ્ય પામતાં આશ્રિત પણ માયિક ગુણોથી રહિત નિર્ગુણા બને છે, માયિક આકારથી રહિત બ્રહ્મમય દેછયુક્ત બને છે અને એમની આજામાં વર્તવારૂપી સેવામુક્તિનો દિવ્ય આનંદ દેછ છતાં જ અનુભવે છે.

ભગવાન શ્રીસ્વામિનારાયણે સંપ્રદાયમાં

જુદા જુદા ઉત્સવોની હારમાળા યોજેલી છે તેનું કારણ એક જ છે – ઉત્સવ સમૈયાનો કોઈ પ્રસંગ આશ્રિતને યાદ આવે એટલે એ ઉત્સવ-સમૈયામાં ભાગ લેનારા ભક્તજનો યાદ આવે છે; અને ભક્તજનો યાદ આવે છે ત્યારે, જેમ વત્સ પાછળ માતા ગાય અવશ્ય આવે છે તેમ પરબ્રહ્મ પરમાત્માની ભગવતી માનુષી મૂર્તિનું પ્રાગટય અનુભવાય છે. ઉત્સવ-સમૈયાઓનો આ જ એક હેતુ છે. સંપ્રદાયના

નાનામોટા સર્વ આશ્રિત નરનારીએ દ્રિશતાબ્દી જન્મમહોત્સવમાંથી ભગવાન શ્રીરૂપામિ-નારાયણને પ્રગટ પ્રમાણ પામે અને અનુભવે એવી બુદ્ધિ, દર્શિ અને શક્તિ પામે; અને એવી બુદ્ધિ, દર્શિ અને શક્તિ બીજા ભક્તજનો પણ પામે અને અનુભવે એવી કિંચા કૃપા કરીને કરે એવી પરમદયાળું પરમાત્માના ચરણાવિંદમાં વિનભ ભાવે પ્રાર્થના છે.

“.... દુઃખ આવે તે વખતે તેના નિવારણ માટે દોડાદોડી કરવી તેના કરતાં, સુખ હોય તે વખતે જ દુઃખ આવે ત્યારે તેનું નિવારણ થઈ શકે એવી તૈયારી જે કરે છે, તેને પસ્તાવાનો વખત આવતો નથી.”

“.... માયાને ટાળવી અને ભગવાનમાં પ્રીતિ કરી જોડાવું એ જીવનું દ્યેય છે. માયા ટળે છે આત્મનિષ્ઠાથી, અને ભગવાનમાં પ્રીતિ થાય છે એમના માહાત્મ્યજ્ઞાનથી.”

“.... ઉપરચોટિયા સત્સંગથી કદી સુખ મળતું નથી ખરું સુખ તો દેહભાવ વિસારીને આત્મભાવે સત્સંગ કરવાથી અને ભગવાનની ભક્તિ કરવાથી જ મળે છે.”

શ્રીનરનારાયણાદેવનું

રહસ્ય

દચાળુશ્રી ગુરુજમાંથી

શ્રી નાથજીભાઈ શુકલ

શ્રીહરિ, સં. ૧૮૭૮ના ફાગણ સુદ ૩ રવિવારે, અમદાવાદમાં શ્રીનરનારાયણાદેવની ચુગલમૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરે છે (સ.જ.ર, ૨૫). એ પછી સં. ૧૮૭૮ના વૈશાખ સુદ ૫ ગુરુવારે લુજમાં પણ શ્રીનરનારાયણાદેવની ચુગલમૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરે છે (સ. જ. ર, ૨૬). શ્રીહરિએ સંપ્રદાયમાં મંદિરો કરાવીને પહેલા બે પ્રસંગે, શ્રીનરનારાયણાદેવની ચુગલ મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કેવા કારણે કરેલી છે, તેની વિગતો આશ્રિતોએ અવશ્ય જાળવી સમજવી જોઈએ. પૃથ્વીના સાત દ્વીપ પૈકી જંબુદ્ધીપમાં આવેલા ભરતખંડના અધિષ્ઠાતા દેવ, શાસ્ત્રો તથા ઈતિહાસ પ્રમાણે, શ્રીનરનારાયણાદેવ છે, એ પહેલું કારણ છે; પરમાત્મા પોતે પૃથ્વી ઉપર પ્રગત થવા ઈરછે છે એ વાત, જે સ્થળે, જે સ્વરૂપે જાહેર કરેલી છે તે સ્થળના અધિષ્ઠાતા દેવ પણ શ્રીનરનારાયણ દેવ છે. અવતરણના કાર્ય માટે જે પ્રસંગને—દુર્વાસાના શાપને નિમિત્ત બનાવ્યો છે તે પ્રસંગ બદરિકાશ્રમમાં શ્રીનરનારાયણાદેવની સાનિદ્યમાં બનેલો છે—આ બધા પ્રસંગો, એ બીજું કારણ છે. શ્રીનરનારાયણ દેવના નામે શાસ્ત્ર અને વ્યવહારમાં ઓળખાતા ભગવતૃ સ્વરૂપ સાથે પરમાત્માના પરસ્વરૂપની અભિજ્ઞનતા છે, એવું સ્પષ્ટ પ્રતિપાદન કર્યું, એ ત્રીજું મહત્વનું કારણ છે. શ્રીનરનારાયણાદેવ તપ, ત્યાગ, નિષ્કામપ્રત અને એકેશ્વરવાદનું પ્રતીક સ્વરૂપ છે એ ચોથું કારણ છે. અને જેનું આત્યંતિક કલ્યાણ થાય છે તે મુક્ત પુરુષનું સ્થાન નર માફક, નારાયણની પડખે હોય છે, એ હકીકત ભારપૂર્વક સમજાવવી, એ પાંચમું કારણ છે. જીવનમાં આ પાંચ બાબતો સિદ્ધ કરવામાં આવે ત્યારે જ મુમુક્ષુનું કલ્યાણ શક્ય બને છે; એ સત્ય સમજાવવા માટે શ્રીહરિએ સંપ્રદાયમાં સૌ પ્રથમ, શ્રીનરનારાયણ દેવની ચુગલ મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરેલી છે.

સંસારમાં કેવી રીતે રહેવું ?

- સત્સંગ સુધામાંથી

સંસારમાં બે રીતે રહેવાચ. અજ્ઞાની હોય તે સંસારમાં સુખ માની તેમાં રહ્યાપરચા રહે અને જ્ઞાની હોય તે એવી રીતે રહે કે તેમાં ફરી સંસૂતિ ના થાય. ધર્મથી રહે તેનાથી એમ રહેવાચ. આસક્રિતપૂર્વક ના રહેતાં નિર્વાહ જોગ રહેવું. દરેકે વિચાર કરવો જોઈએ કે શરીરથી આત્મા જુદો છે. શરીર પડવાનું જ છે તો ત્યારે પણી હું કચાં જઈશ ? હું કોણ છું ? હું શું કરી રહ્યો છું ? વિ.વિ. આવી રીતે જે વિચારે તેની આસક્રિત ઓછી થાય. બાકી તો ચાર્ચાક મત પ્રમાણે ખાવું, પીવું અને ખેલવું એ જ જીવનનો હેતુ છે એમ અજ્ઞાનીઓ માને છે.

તેઓ કહે છે કે પંચભૂત ભેગાં થાય એમાં કુદરતી રીતે ચૈતન્ય ભળી જાય એટલે હાલે ચાલે, પણ એ લોકો એમ વિચારતા નથી કે જો એમ હોય તો એકબીજામાં ભિન્નતા કેમ ? એક જ માબાપને પેટ પડેલા બે ભાઈઓમાં તફાવત કેમ ? ચૈતન્ય એક હોય તો આમ ફેર કેમ પડે ? તેઓ ભાન ભૂલ્યા છે. આત્મા અનેક ચોનિમાંથી પસાર થતો થતો આવ્યો છે તેને શુભાશુભ કર્મના સંસ્કાર લાગેલા છે તે પ્રમાણે કર્મકણ પ્રદાતા જેવું સુખ દુઃખ ભોગવાયે તેવું જીવને ભોગવાયું પડે છે.

આ દુનિયામાં સુખ દુઃખનું કારણ જ મન છે. મન એટલે શરીરને જીવી ટેવ પાડે તેવી પડે છે. આ બીડી-તમાકુ વિ. શરીરની

પાડેલી ટેવો છે. કેટલાક ચાના વખતે ચાના પીએ તો માથું દુઃખે, તેમ મનને પણ અમુક ટેવો પડેલી છે કે અમુક સંજોગો હોય તો જ સારું લાગે, જ્યાં સુધી મનનો નાશ થતો નથી ત્યાં સુધી દેહભાવ રહે છે. મનને મારવું જોઈએ. તન-મન અને ધન ભગવાનને અર્પણ કરવું જોઈએ. જ્યાં સુધી મનમાં વિષયો ભર્યા છે ત્યાં સુધી મોક્ષ થાય નહિ. તેથી જ શાસ્ત્રમાં સંન્યાસ લઈ એકાંતમાં જઈ પરમાત્માનું ચિંતવન કરવાની આજ્ઞા કરેલી છે. પણ કળિયુગમાં હવે તેમ થાય તેમ નથી. આથી શ્રીજી મહારાજે એવો સુગમ માર્ગ બતાવ્યો છે કે સંસારમાં રહીને જ પરમપદની પ્રાસિ કરી શકાય. તેનો સરળ માર્ગ એ છે કે જો મોટા પુરુષને મન અર્પે તો તેનું જરૂર કલ્યાણ થાય. એક કવિએ કહ્યું છે કે, ‘દેહ મરે, પણ મનવો મરે નહિ, મનવો મર્યાદિના કામ સરે નહિ.’ લોકોક્રિત છે કે સ્વામિનારાયણના ધર્મમાં તન, મન અને ધન ભગવાનને અર્પણ કરવું પડે છે. તેથી એ ધર્મમાં જે જાય તેનું પોતાનું કંઈ ના રહે અને ભીખારી થઈ જાય, તેનાં સગાંવહાલાં પણ મરી જાય. વિ. મહારાજ ગઢા પ્રથમ ઉત્તમાં કહે છે કે જે સાચો થઇને અમને મન અર્પે તેની કસર માત્ર કાઢી નાખીએ. વળી મદદ રૂપમાં કહે છે કે, જે જે મારા કહેવાચા છે તેમાં મારે તલમાત્ર કસર રહેવા દેવી નથી. તમે ભગવાનના ભક્ત છો તેના હૃદયમાં કોઈ જાતની વાસના તથા

કોઈ જાતનો અયોગ્ય સ્વભાવ તે રહેવા દેવો નથી વિ.

તન, મન, ધન અર્પણ કરવાના સંબદ્ધમાં જનક અને અષ્ટાવકુનું દષ્ટાંત વિસ્તારીને કહ્યું. જનકે પોતાનું સર્વસ્વ ગુરુને અર્પણ કર્યું. પછી કોઈ ગરીબ બ્રાહ્મણા ચાચના કરવા આવ્યો. રાજાની પાસે ધન તો હતું જ નહિ. પણ મનથી તે વિષે ચિંતા કરવા માટે પોતાનું મન પણ પોતાનું નહોતું. તેથી તે બ્રાહ્મણને કંઈ મદદ કરી શક્યો નહિ તેમ તે વિશે કંઈ ઉદ્દેશ પણ થયો નહિ. પછી ગુરુ રાજ થયા અને ગુરુ થકી રાજ્ય ચલાવવાની આજા કરી. ગુરુ રાજ પાછું સોંપી ચાલતા થયા.

ધન અર્પણ કર્યાનું દષ્ટાંત ઉમરેઠના હિન્દુષણ ભણ મહારાજના વખતમાં હતા. શ્રીપુરુષ બન્ને ચાલીને વડતાલ ભજન કરતાં કરતાં જાય. એક વખત લશ્ક્રીનારાયણ દેવની પ્રતિષ્ઠા કરવાની હતી તે વખતે તે બન્ને વડતાલ ગચ્છાં. મહારાજ કહે, ‘દેવની પ્રતિષ્ઠામાં ધન જોઈએ છે તેથી તમારી પાસે પૈસા છે ?’ ભણ કહે કે, ‘પૈસા રોકડા તો નથી પણ જણાસો છે તે ધરમાં દાટીને આવ્યા છીએ.’ મહારાજ કહે, ‘ઠીક ત્યારે તે લઈ આવો.’ વડતાલ આવી કેડ તો છોડીય નહોતી એ મહારાજની આજા થતાં તરત બન્ને જણ પાછાં ફર્યા અને ઉમરેઠ આવી જેટલી હતી તેટલી બધી જણાસો લઈ વડતાલ જઈ મહારાજને અર્પણ કરી. પણ મનમાં લગારે સંકોચ ના થયો. પ્રતિષ્ઠા થઈ ગયા પછી ઘેર જરી વખતે મહારાજને ઝટ મળ્યા. મહારાજે કોઠારીને આજા કરી કે, પેલી બધી જણાસો ભણની છે તે ભણને પાછી આપો.

ભણ દીલગીર થયા. મહારાજને કહે, ‘બાપજી મારો શો અપરાધ થયો કે તે જણાસો ના લીધી.’ મહારાજે કહ્યું કે, ‘અમારે જણાસો જોઈતી નહોતી. પણ તમારા ધરમાં ચોર ખાતર પાડવાના હતા. તેથી જણાસોના રક્ષણ માટે અહીં મંગાવી હતી.’ બહુ આગ્રહ કરી મહારાજને થોડી જણાસો આપી ઘેર આવ્યા. ઘેર આવી જોયું તો ચોરોએ આખું ધર અંદરથી ખોદી નાખેલું હતું. આમ મહારાજે રક્ષા કરી.

મન જો અર્પણ કર્યું હોય તો ગઢડા પ્રથમ ઉત્તમાં લખ્યા પ્રમાણે એમ થાય જે જો મને આજા કરે તો બરાનપુર તથા કાશી જચાં મૂકે ત્યાં રાજ થકો જાઉં.

મુક્તાનંદ સ્વામીએ મન અર્પણ કરેલું. એક વખત તુમડાને રંગ કરી સુકાવા મૂક્ષીને માનસીપૂજા કરવા બેઠા. મહારાજ પણ સાથે બેસીને માનસી કરતા હતા. સ્વામીનું મન તુમડીમાં ગયું કે જો કાગડો અડશે તો તુમડી નાખી દેવી પડશે. માનસીમાંથી જાગ્યા પછી મહારાજે કહ્યું કે, ‘હે મહાપુરુષ ! તમે તો મન ભગવાનજે અર્પણ કર્યું છે, છતાં તુમડીમાં કેમ લઈ ગયા ?’

મન સોખ્યું હોય તો સાચી વાત કહેવાય. અને મનાચ પણ ત્યારે જ. સુંદરજી સુથારે કરણના કુંવરનું ખાંડું લઈને કુંવરને પરણાવવા જતા હતા. રસ્તે જતાં ખબર પડી કે અમુક ગામમાં ભગવાન છે. ત્યાં જઈ નમ્યા. ભગવાને પૂછ્યું કે, ‘કોણ છે ?’ સુંદરજી કહે, ‘દાસ.’ દાસના લક્ષણા તો એ છે કે સ્વામી કહે તે કર્યું પડે. માટે તમે દાઢીમૂછ મુંડાવી સાધુ થઈ જાઓ. વિ. વાત કરી.

અજૂને મન સોખ્યું હતું તે સર્વ

ધર્માન્પરિત્યજ્ય મામેકં શરણ ક્રજ એ વગેરે બોધ મનાયો અને કરિષ્યેવચનં તવ એમ બોલાયું.

એક દરબાર નવા સત્સંગી થયેલા તેમણે મહારાજને કછું કે, બધું છોડાશે પણ હુકો નહીં છોડાય. મહેળાવ ગામમાં થઈને મહારાજની સવારી જતી હતી. તે વખતે દરબારના હાથમાં હુકો હતો. તે જોઈ ગામના લોકોએ કછું કે બધા તો સ્વામિનારાયણના ખરા, પણ આ હુકાવાળો કોઈ અમસ્તો વરચે ભરાઈ ગયો છે. આ સાંભળી દરબારે મહારાજ પાસે જઈ હુકો ફોડી નાખ્યો અને કછું કે મને એ હુકાએ ફજેત કર્યો. મન સોખ્યું હોય તો કહે તે મનાય.

નિષ્કામાનંદ બ્રહ્મચારીના શિષ્ય પુરાણી બાળકૃષ્ણાનંદજી હતા. તેમની સેવા નાતનો એક વાણિયો કરતો હતો. એક વખત સ્વામી ગાડીમાં બેસીને જતા હતા. સાંકડી નાળમાં ગાડી આવી. સામેથી સ્ત્રીએ આવતી હતી. પુરાણીએ કછું, શેઠ જુઓને સામેથી લોક આવે છે (સ્ત્રીએનું નામ ના દેતા લોક કછું) માટે રસ્તો કાઢો. શેઠ ખેતરમાં છીંડું પાડી સ્ત્રીએને ખેતરની અંદર જવા કછું, પણ એટલું બોલી ગયા કે ‘જોજો બહેનો કાંઠો ના વાગે’. ઉતારે જઈ પુરાણીએ શેઠને ગાળો દઈ કાઢી મૂક્યા. એમ કહીને કે, ‘તે વાણીથી વિષય ભોગવ્યો.’ શેઠ ગાળો બહુ જ આજ્જણ કરી. કારણ કે સ્વામી પાસે તેને રહેવાનો ખપ હતો. સ્વામીએ દચા કરી પ્રાયશ્ચિત કરાવી છેવટે રાખ્યો.

વચનામૃતમાં કછું છે કે કોઈ સંતને અમે ખીજ્યા હોઈએ અને તે બારણો જઈ રડતો હોય. તે વખતે કોઈ આવી એમ કહે કે ત્યારે તું અહીં કેમ પડી રહ્યો છું ? જા, બીજે. ત્યારે

તે કહે કે મને તો સૂક્ષ્મ ખાસડાં મારે તોપણ હું તો અહીં જ રહેવાનો. આ તો મારા કલ્યાણના કરતાલ છે વિ.

જ્યાં સુધી મન પોતાનું રહે ત્યાં સુધી મનોકલ્પિત ધર્મ પ્રમાણે વર્તાય. અને ત્યાં સુધી આજ્ઞા પણ ના પળે.

શ્રીજી મહારાજે ૧૦૮ પ્રકરણ ફેરવ્યા તે સંતોના મનના અને તનના દોષો ટાળવા માટે. જેવી મહારાજની જીબ વળેલી તેવાં સંતોનાં શરીર અને મને વળેલાં. અમુક હોય તો જ અમુક થાય એમ પણી ના રહે.

મોટા પુરુષ પાસે કોઈ મુસુક્ષુ આવે તે જો સાચો થઈને મન અર્પે તો તેના દોષ માત્ર તે ટાળી નાખે. અને ભગવાન સંભુખ કરે. સાચો પ્રેમ થયો હોય તો તેમનું કછું મનાય. નહીં તો તેના સ્વભાવનો લોચો રહી જાય. જેવું મન હશે તેવો બીજો જન્મ મળશે અને સંસૂતિનો પાર આવશે નહિં.

જેનું મન ભગવાનના ચરણાવિંદમાં ચોટેલું છે તે છતે દેહે જ ધામમાં રહેલા છે. (ગઢા છેલ્લા જ)

પ્રથમ જયારે શિષ્ય ગુરુ પાસે જાય ત્યારે ખાલી હાથે ના જાય. છેવટે સમીધ પણ લઈ જાય. તેથી ‘સમીધપાણી’ એ શાબ્દ શાસ્ત્રમાં પ્રચલિત છે. શિષ્યોને તો ગુરુને પોતાનું સર્વસ્વ, એટલે તન અને મન, અર્પણ કરવાનું જ હોય. ગુરુ તો શિષ્યની લાયકાત જોતા તે ભણવામાં ઠોઠ હોય તેની દરકાર કરતા નહિં, પણ તે પાત્ર છે કે નહિં તે જોતા અને જેણે તન મન અર્પણ કર્યું હોય તેના ઉપર બહુ રાજુ થતા. અને વિધાભ્યાસ થઈ ગયા પણી શિષ્ય ઘેર જાય ત્યારે તેને આશીર્વાદ આપતા કે જેથી

કરીને તેણે પ્રાણ કરેલી વિધા સફળ થાય. બધા શિષ્યો ભિક્ષા માગી લાવે. ગુરુને અર્પણા કરે. તેમાંથી ગુરુ શિષ્યને જેટલું અને જે આપે તે જ લેવાય. એક ઉપમન્યુ નામનો એક ગુરુનો શિષ્ય હતો. ગુરુએ તેને ગાયો ચારવા મોકલ્યો. ઘેર ભિક્ષામાંથી કંઈ તેને આપે નહિ. ત્યારે તે ગાયોનું દૂધ પીવા લાગ્યો. ગુરુએ તેમ કરવાની ના પાડી. ત્યારે વાછરાં ગાયને ધાવે, પછી વાછરાં મોઢે ફીણ રહ્યું હોય તે ચાટે. તેમ કરવાની પણ ગુરુએ ના પાડી. પછી ભૂખથી ના રહેવાયું ત્યારે એક દિવસ આકડાનાં પાન ખાદાં. તેથી તેને આંખોએ દેખાયું નહિ અને તમ્મર આવી. ઘેર આવતાં રસ્તામાં ફૂવો હતો તેમાં પડી ગયો. રાત્રે ગુરુ શોઘવા આવ્યા. અખ્ખિનીકુમારને બોલાવી આંખો સારી કરી. ગુરુએ રાજુ થઈને તેને આશીર્વાદ આપ્યા.

બીજા એક શિષ્યની વાત છે. ગુરુએ તેને કચારામાં પાણી વાળવા મોકલ્યો. બહુ પાણીથી પાળો તૂટ્યો અને પાણી બહાર વહી જવા લાગ્યું ત્યારે તૃઠેલા પાળામાં આડો થઈને સૂઈ રહ્યો અને પાણી બહાર જતું અટકાવ્યું. ગુરુ શોઘમાં આવ્યા અને શિષ્યને પાળામાં પડી રહેલો જોઈ બહુ રાજુ થયા.

એક શિષ્યે ઘેર જતી વખતે કહ્યું કે ગુરુદખ્ષિણા માંગો. શિષ્યના આગ્રહથી ગુરુએ ૧૪ સોનામહોરો લાવવા કહ્યું. શિષ્ય રધુ રાજ પાસે ગયો. રાજ ગરીબ સ્થિતિમાં હતો તેથી કુબેર ભંડારીને ત્યાં અલકાપુરીમાં સવારી લઈ ગયો અને ત્યાંથી મહોરો આણી આપી. ગુરુ રાજુ થયા, આ વાત રધુવંશમાં છે.

આવી રીતે ગુરુ-શિષ્યનો પ્રથમ સંબધ

હતો અને અનેક કષ્ટ વેઠી શિષ્યો ગુરુનો રાજુપો મેળવતા હતા.

વિદુર નીતિમાં કહ્યું છે કે ત્રણ પ્રકારના મનુષ્યો છે :

ઉત્તમ - માન અને પ્રતિષ્ઠાને જ ચહાય.

મદ્યમ - અર્થ અને પ્રતિષ્ઠા બેથને ચહાય.

કનિષ્ઠ - કેવળ અર્થને જ ચહાય.

પણ ગુરુને અર્થે તો માન અને પ્રતિષ્ઠા બન્ને વેગળી મૂકી ગુરુનો રાજુપો મેળવવો એ માથાપારની વાત છે.

શ્રીજી મહારાજે એક સંતને કહ્યું કે તમે નરન થઈ આખા ગામમાં ફરી આવો. તેમણે તેમ કર્યું. લોકે જાણ્યું કે તે ગાંડા થયા છે. છોકરાંએ પથરા માર્યા. પણ માન-પ્રતિષ્ઠાનો ભંગ કરીને પણ મહારાજને રાજુ કર્યા. મહારાજ બહુ રાજુ થયા ત્યારે કહ્યું કે તમારા નરનોનિમાં (કૂતરાં-બિલાડાં-પશુ વગેરેમાં) અનેક અવતાર થવાના હતા તે હવે મટી ગયા.

ગોયિંદસ્વામી જેનું નામ ભક્ત-ચિંતામહિમાં આવે છે તેમને માટે એક કહેવાતું કે ‘તે તો ભગવાન થઈને ફરે છે.’ મહારાજે લોકોને ખાતરી કરાવી આપવા માટે સ્વામીને કહ્યું કે તમે ઉકરામાંથી સડી ગયેલાં વંતાક લાવી, તેની માળા કરી, કોટમાં ધાલી ધૂંટણિયે પડીને આખા ગામમાં ફરો અને જેને દેખો તેને હાઉ હાઉ કરજો. તેમણે તેમ કર્યું. લોકોએ જાણ્યું કે તે ગાંડા થઈ ગયા. આવી રીતે શ્રીજીની આજા પોતાની પ્રતિષ્ઠાને વેગળી મૂકીને પાળી રાજુ કર્યા. પછી લોકોએ જાણ્યું કે સ્વામી તો નિર્માની ભક્ત છે.

માન રાજે તેનું કામ સિદ્ધ ના થાય.

ભગવાન કે ભગવાનના ભક્ત જ્યારે અનુગ્રહ કરે ત્યારે સિદ્ધ થાય.

વસિષ્ઠ અને વિશ્વામિત્રની ઘણી ગાથાઓ મહાભારત વરોઝેમાં છે. વિશ્વામિત્રને બ્રહ્મવિદ્યા ભણવી હતી અને બ્રહ્માત્મિક કહેવરાવવું હતું. પણ માન મૂકીને વશિષ્ઠને નમાતું નહોતું. તેમના સામા થઈ તેમને જીતી લેવાની ઈરછાથી એક દર્ભની સળી મંત્રી તેમણે બ્રહ્માસ્ત્ર વસિષ્ઠ ઊપર નાખ્યું. મહા પ્રતાપી મંત્ર છતાં અને મહા અનિની જવાળાઓ સહિત તે શાસ્ત્ર અષિ પાસે ગયું. છતાં અષિએ તો એક પલાશ દંડ પાસે હતો તે સામે ઘર્યો એટલે બધુ તે જ તે દંડમાં સમાઈ ગયું. આ જોઈ વિશ્વામિત્રને આશ્ર્ય થયું અને પછી વસિષ્ઠને પગે લાગી, તેમની પાસે રહી, જ્ઞાન પ્રાસ કરી બ્રહ્માત્મિક થયા.

ગઢકા પ્રથમ જમાં નારદ-તુમરુની વાત છે. નારદજી સાત મન્વંતર સુધી શિવજી પાસે ગાન વિદ્યા શીખ્યા છતાં ભગવાન તેના ગાનથી પ્રસન્ન થયા નહિ. (ગાન વિદ્યા એટલે નૃત્ય-વાદ અને ગાન) પછી માન મૂકીને જ્યારે તુમરુ પાસે વિદ્યા શીખ્યા ત્યારે ભગવાન રાજુ થાય.

વૈશંપાયન અષિના શિષ્ય ચાઙ્ગવલ્કય. એક વખતે ગુરુ આગળ કંઈક અભિમાનભરી વાત કરી, તેથી ગુરુ ગુસ્સે થયા અને કહ્યું કે મારી આપેલી વિદ્યા તું ઓકી નાખી અહીંથી ચાત્યો જા. તારું કલ્યાણ હવે અહીં નહિ થઈ શકે. ઘગઘગતા લાવા જેવી વિદ્યા ઓકી કાઢી તે તેતર થઈને ગુરુના બીજા શિષ્યો પાન કરી ગયા તેથી તે તૈતરીય શાખાના અષિએ। કહેવાયા. ચાઙ્ગવલ્કય પછી સૂર્ય પાસે જઈ વિદ્યા શીખ્યા.

પંચવિષયના સુખ

-સત્તસંગ સુધામાંથી

જ્યાં જ્યાં પંચવિષય સંબંધી સુખ જણાય છે તે ધર્મસહિત જે કિંચિત ભગવાનનો સંબંધ તેણે કરીને છે. (પંચાણા. ૧) એ ઉપર વાત કરી કે દરેક માણસ ક્રિયા કરે છે તેનો હેતુ દુઃખ ટાળવા અને સુખ પ્રાપ્ત કરવા માટે હોય છે. આ જગત શુભ અને અશુભ કર્મથી બને છે અને આપણો દેહ પણ શુભ અને અશુભ કર્મથી બંધાયેલો છે એટલે સુખ દુઃખનો તો આવવાનું જ. એટલા માટે ભ. ચિં. પ્ર. જક્માં લખ્યું છે કે,

‘સુખદુઃખ આવે સર્વે ભેળું,
તેમાં રાખજો સ્થિર મતિ,
જાળવીશ મારા જનને,
વળી કરીશ જતન અતિ.’

એટલે જો આપણે ભગવાનના થઈશું તો તે આપણું રક્ષણ કરશે જ. **સર્થમ ભક્તેરવન વિધાતા** એમ શિક્ષાપત્રીના છેલ્લા શ્લોકમાં લખેલું છે. જો આપણે થર્મ પાળવાને માટે અડગ નિષ્ઠા રાખીએ તો ભગવાન એક વખત તો પરીક્ષા કરે પણ આપણા ધર્મની અને ભક્તિની તે રક્ષા કરે.

ભગવાનનો પૂર્વે ચંદ્રિકિત સંબંધ ધર્મ સહિત રાખ્યો હશે તેથી અત્યારે આપણને પંચવિષયનું સુખ થોક પ્રાપ્ત થયેલું છે, પણ જો આપણે સમ્ય પ્રકારે જો સંબંધ રાખીશું તો આપણને સાચું સુખ મળશે. પૂર્વે ભગવાનનો સંબંધ કર્યા હશે ત્યારે માયિક સુખની ઈરછા કરી હશે તેથી અત્યારે માયિક સુખ મળેલું

છે. ભગવાનના સુખ આગળ તો તેની કશી ગણતરી નથી. **ધર્માવિરુદ્ધો ભૂક્તેષુ કામોસ્મિ ભરતર્ષભ** ગીતાના એ કથન અનુસાર ધર્મથી અહિરુદ્ધ એવી કામના હોય તો જ સાચું સુખ મળે નહિ તો અધર્મથી કરેલા બદા પ્રયત્નો છેવટે વ્યર્થ જાય છે. ધર્મ સહિત જે ઈરછા રાખી તેને માટે ભગવાનને જે ભજે છે તેને આ લોકના મોટા સુખ મળે છે પરંતુ જે ભગવાનના આજા સમજી ભગવાનની પ્રસન્નતા અર્થે જ કામ કરે છે તેને તો ભગવાનના સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે. ધર્મ એટલે ભગવાનની આજાએ. ભગવાનની મૂર્તિમાં જ ધર્મ અને ભક્તિ રહે છે. ભગવાનના પિતા ધર્મ છે અને માતા ભક્તિ છે એ બેથને જે રાખે તેના ઉપર ભગવાન પ્રસન્ન થાય. જો બરોબર સ્વરૂપનિષ્ઠા હોય તો ધર્મ અને ભક્તિ બન્ને પળે. ધર્મ ભગવાનની મૂર્તિમાં જ રહે છે. માટે ભગવાનને ધર્મ ધૂર્ઘર કહ્યા છે. ભગવાન ધર્મકર્તા—ધર્મભર્તા અને ધર્મરક્ષક છે. માટે ભગવાનની મૂર્તિનું બળ રાખી તેમની આજાએ. પાળી તેમને રાજુ કરવા. ભગવાનની આજાએ. ભક્તને દુઃખ દેવા માટે નથી કરી, પણ તેમનું રક્ષણ કરવા કરેલી છે. જે કંઈ કરવું તે ભગવાનની આજા પ્રમાણે અને તેમની પ્રસન્નતા અર્થે જ કરવું. એટલે કર્મબંધન ન થતાં આત્યંતિક મોક્ષ થશે.

ભ. ચિં. પ્ર. જક્માં લખ્યું છે કે,
‘ભગવાનનું અંતરમાં સુખ નથી પામતા હરિવિમુખ.’ (૩૨) હરિવિમુખ એટલે હરિની

આજાએ નહિ પાળનાર તે. હરિ સન્મુખ એટલે આજાએ પાળનાર. જે હરિથી વિરુદ્ધ વર્તન કરે તેને વિમુખ કહેવાય. જેમ સરકારે બાંધેલા કાયદાએ તોડે તેના ઉપર જચારે ફોજદારી કેસ ચાલે ત્યારે ગુનો ગમે તે માણસના સંબંધમાં કર્યા હોય છતાં મુક્દમો ‘સરકાર-વિરુદ્ધ અમુક અમુક’ એમ લખાય. આ ઉપરથી જણાશે કે સરકારનો કાયદો તોડનાર સરકારનો જ ગુનેગાર છે તેમ ઈશ્વરનો કાયદો તોડનાર વિમુખ કહેવાય છે. માટે ભગવાનની આજાએ યથાર્થપણે પાળવી. આ અવતારે તો ભગવાને પોતાના છતાં પોતાનું પુરુષોત્તમપણું જ જણાવ્યું અને તેમની સાથે આવેલા મુક્તોએ ભગવાનને ભગવાન તરીકે ઓળખાયા અને ઓળખાવ્યા. મુક્તાનંદ સ્વામીએ વડોદરામાં ગાયકવાડ સરકારની સમક્ષ ધર્મની સભામાં જચાં અનેક ધર્મના વિદ્ધાન પંડિતો આવેલા હતા, ત્યાં ભગવાનનું સર્વ અવતારના અવતારીપણું સાબિત કરી બતાવ્યું. પોતાના છતાં જ પોતાની મૂર્તિએ મંદિરો કરી પદ્ધરાવી. અને ભગવાન તરીકે ગુજરાત-કરણ-કાઠિયાવાડ વગેરે સ્થળે ઓળખાયા અને ધર્મ પણ એવો ચલાવ્યા કે અન્ય દરેક ધર્મને ટપી જાય, ભક્તચિંતામણિ પ્રકરણ જ્પમાં:

એવા સંત સુખદાયી શ્યામ,
દાસદોષ નિવારણ નામ ॥

શોભાનિધિ તે સંતને આપી,
બીજાં કલંક સરવે કાપી ॥૪૨॥
જેણે બેસે જગતમાં દાગ,
એવાં કરાવ્યાં કુલક્ષણ ત્યાગ ॥
તેણે શોભે છે સત્તસંગ ધણો,
તે પ્રતાપ મહાપ્રભુ તણો ॥૪૩॥

ભગવાનના ભક્તને દુઃખ આવે ત્યારે તેણે એમ સમજવું કે, મને દુઃખ દેનાર ભગવાન પોતે જ છે. ગઢા મદ્ય રૂમાં લખે છે કે જેટલામાં રાજાનું રાજ્ય તેટલામાં જ રાણીનું રાજ્ય. તેના ઉપર કાળ કર્મ અને માચાનો કશું જ ચાલી શકતું નથી. ધીરજાખ્યાન કડવું નિમાં લખેલું છે.

ભગવાન પોતાના ભક્તોને એવું દુઃખ નથી આપતા કે જેમાં સુખ ના હોય અને જે સુખથી દુઃખ ઉત્પન્ન થાય તેમ હોય તેવું સુખ આપતા નથી. માટે જે વખતે જે બને તે ઉપર ઉપરથી ગમે તેવું પ્રતિકૂળ લાગે તેમ હોય પણ એમ ચોક્કસ માનવું કે એમાં જ મારું સુખ સમાયેલું છે. ભગવાન તો સદાય સાથે રહી રક્ષણ કરી રહ્યા છે. આપણે મનમાં વિચારવું કે મારે કેવા મોટા પુરુષનો આશરો છે, પણ મારે ભય શા માટે રાખવો. મારું રક્ષણ કરનાર સદાય સાથે જ છે.

‘ભગવાનની પ્રસાદી જાહેરીને તે પદાર્થને વિશે લોભાઈને ને ભગવાનને પડયા મળીને તે પદાર્થને વિશે પ્રીતિ કરે તો તે પદાર્થને ભોગવતો થકો વિષયી થઈન બણ થઈ જાય છે.’ (કારિયાહેરી ૧૦) એ ઉપર વાત કરી કે ઘણા માગુસો પોતાના રસાસ્વાદનું પોષણ કરવા ડાકોર વગેરે સ્થળો જઈ પ્રસાદનો ઓથ લઈને વિષયો ભોગવે છે. આ એક ગુમ્ફ પાપ છે. તે તે પ્રમાણો કરનારો જ જાહેર છે. પ્રસાદનું માહિત્ત્ય જાહેરીને જે લે તે તો થોડો લઈને પણ પોતાને પાવન થયેલો ગાહેરો, પરંતુ તે જ પદાર્થ જચારે આસ્ક્રિપ્ટથી લેવાય ત્યારે મહારાજ કહે છે તેમ એવા પદાર્થોના સેવનથી બણ થઈ જવાય. આ હેતુથી વૈષ્ણવ સંપ્રદાયના મૂળ આચાર્ય પ્રબંધ કરેલા છે કે ભગવાનને ધરાવેલો ભોગ બીજાને પ્રવર્તિવી (વહેંચી) દેવો પણ કોઈ આચાર્ય લેવો નહિં. આવી આજ્ઞા તેમના રક્ષાણ માટે જ કરેલી છે. માટે જચારે ભગવાનનો પ્રસાદ જમવો ત્યારે તેમાં ડેવળ માહિત્ત્યની ભાવના સિવાય બીજુ ભાવના એટલે રસાસ્વાદની આવવા દેવી નહિં.

દેહના-જગતના ખરા સ્વરૂપ વિશે :

-અમૃત વર્ષમાંથી

“....આપણી જે કાંઈ અજ્ઞાનતા છે તેને લીધે આપણે દરેક વસ્તુને એના ખરા સ્વરૂપમાં જોઈ શકતા નથી. ઈન્ડ્રોપર્ટ્નુ નામનું એક ફળ થાય છે. તેના ખરા સ્વરૂપને જે જાણતો ન હોય તે માણસ એના બાધ્ય સ્વરૂપને જોઈ પરમ મિષ્ટ આભ્રફળ છે એમ તેને ધારી લે છે અને એમ જાણી એનો ઉપભોગ કરનાર માણસને ધારેલું સુખ મળતું નથી. તેવી જ રીતે, જગતમાત્ર પરમાત્માએ નિર્માણ કરેલું છે. તેના બાધ્ય અને આંતર-સ્વરૂપને જે ખરેખરી રીતે નથી જાણતો તે વખતોવખત છેતરાઈ, ઝાંઝવના જળવત્ માનેલાં સુખને મેળવવા વ્યર્થ પ્રચતનો કરી આખી જિંદગી ગુમાવે છે ને પરિણામે પશ્વાતાપ, પુનરાવૃત્તિ, અશાંતિ અને અસુખનો ભોગ બને છે.

સવારથી સાંજ સુધી આપણે આ શરીરનો તેમ જ તેના દરેક અવયવનો સૂક્ષ્મ વિચાર કરીએ તો એમાં સંગ્રહ કરી રાખવા જેવી એક પણ વસ્તુ જડી આવશે નહિ. જ્યાં સુધી આ શરીરમાં ચૈતન્ય (આત્મા) છે ત્યાં સુધી જ આ શરીર શક્તિવાળું, સુંદર, હાલતુ, ચાલતું અને કિયાએ કરતું માલૂમ પડે છે. શરીરમાંથી આત્માનો સંબંધ તૂટી જાય છે તે જ ક્ષણે આ શરીરની સુંદરતા, હલનચલનશક્તિ,

કિયાશક્તિ, વિચારશક્તિ વ. અદૃશ્ય થયેલાં જણાયછે. એ ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે શરીરમાં જે કાંઈ સારાંશ, સુંદરતા અને સુખદાતા જણાય છે તે આત્માની છે. એ આત્માની સાથે જે સંબંધ રાજે તે કદી પણ અસુખને પામતો નથી. આત્મા વિનાનું શરીર શરીર કહેવાય છે, નાખી દેવાનું અને બાળી દેવાનું થાય છે, દુર્ગાદ્ય મારતું જણાય છે, પ્રેત કહેવાય છે. અને જચારે બાળવામાં આવે ત્યારે ઊલટી થાય તેવી દુર્ગાદ્યમય વસ્તુઓ બહાર નીકળતી જોવામાં આવે છે. વળી શરીરમાં મંદવાડ આવે છે ત્યારે શરીરમાંથી માંસ-લોહી સુકાય ત્યારે શરીર શુષ્ક અને બેડોળ લાગે છે. દરરોજની શરીરની કિયાએ જોઈએ તો તેમાંથી જે જે વસ્તુઓ બહાર નીકળે છે તે વસ્તુઓ સામે આપણાને જોવું પણ નહિ ગમે. દરેકના શરીરમાં એવી જ વસ્તુઓ ભરેલી હોય છે. ચે વસ્તુઓ ચૂંથવી, ચામડાં-માંસ અને લોહી ચૂંથવું એ જ કામનું સ્થૂળ સ્વરૂપ અને કાર્ય છે. ચામડાં, માંસ અને લોહી ચૂંથવાનું કામ જે માણસ કરે તે વ્યક્તિને આપણે ડાહાપણવાળી અને બુદ્ધિશાળી ન કરી શકીએ. ચામડું બાળવામાં આવે તો અસંઘ દુર્ગાદ્ય મારે છે. લોહી અને માંસ કહોવાય છે ત્યારે રોગ ઉત્પન્ન કરે છે. આવા ગુણવાળી વસ્તુઓમાં

બુદ્ધિવાળા માણસને પ્રીતિ થાય જ નહિ. પણ જે ગબરગંડ છે, વસ્તુઓના ખરા સ્વરૂપનું જેને જ્ઞાન નથી અને વસ્તુઓના ખરા સ્વરૂપનો જે વિચાર નથી કરતો તે કલેશને પામે છે એ જગજાહેર છે અને અનુભવસિદ્ધ છે. આ વસ્તુ આવા સ્વરૂપમાં પરમાત્માએ જ પેદા કરેલી છે. તે સાથે પરમાત્માએ અને તેમની પ્રેરણાથી તેમના સંપૂર્ણ આશ્રિતોએ જે જે નિયમો કર્યા છે તે તે નિયમો અનુસરી એ વસ્તુઓ સાથે સંબંધ રાખવામાં આવે તો કદી પણ કલેશ ન થાય. એ નિયમો ધર્મશાસ્ત્ર અને સત્પુરુષોના સત્તસંગથી જાણી શકાય છે.

સાથે સાથે જે પરમાત્માએ આવુ વિચિત્ર, અદ્ભુત અને પ્રચંડ બ્રહ્માંડ અને તેમાંની વસ્તુએ રચી છે તે પરમાત્માની મહ્ત્વાનો વિચાર અને પરમાત્માના સ્વરૂપનું જ્ઞાન આપણને સદા રહેવાં જોઈએ. એ પરમાત્માની મહ્ત્વા જાણ્યા સિવાય, કોઈ પણ રીતે આપણને ઉત્સાહ, આનંદ અને પ્રેરકબળ

મળી શકતું નથી. વચનામૃતનો અભ્યાસ ક્રમે ક્રમે થવો જોઈએ. તત્ત્વજ્ઞાનના ઊંડા ઊંડા સિદ્ધાંતોના વિવેચન કે વાચનમાં હાલ વખત ન ગાળવો પરંતુ પરમાત્મા સત્ય છે, અને એ જ સર્વ સુખદાયી છે એ વાત લક્ષમાં રાખી, એમની કહેલી આજાએ પ્રમાણે જ વર્તવામાં સુખ છે, પરંતુ તેથી વિરુદ્ધ વર્તવામાં દુઃખ છે એવી અચળ શ્રદ્ધા અને નિશ્ચય મૂઢપણે રાખી, તે વિરુદ્ધ વર્તન કરવા મન ગમે તેવા સંકલ્પો અને પ્રયત્નો કરે છતાં પણ હિંમત ન હારતાં અને મનને વશ ન થતાં શ્રીહરિની આજા પ્રમાણે વર્તવું. એવો દફાવ રાખશો તો શ્રીજી તમારી સર્વ પ્રકારે સહાય કરશે અને તમારા અંતઃશાશ્વતુઓનો નાશ કરશે. શ્રીજીનો આશ્રય રાખી દેણે કરીને તમો ગૃહસ્થ ધર્મ (બ્રહ્મચર્ય) સાચવશો તો તમારા સૂક્ષ્મ અને કારણ દેહમાથી કામવાસના શ્રીજી નષ્ટ અવશ્ય કરશે જ એ નિઃસંશાય છે એમ તમે અચૂક માનજો.”

-: મુમુક્ષુની ડાયરીમાંથી :-

(નોંધ : એક બે અ.નિ. મુમુક્ષુ ભાઈઓ કે જેમણે સંતો અને અન્ય સત્પુરુષોના સત્સંગ સમાગમની નોંધ કરવાની સુટેવ પાડેલી-તેમની વર્ષો અગાઉની નોંધ-ડાયરીઓ પૈકી કેટલાક સમયની ડાયરીઓ મળતાં તેમાં તેમના સત્સંગ સમાગમના નિચોડ રૂપે વ્યવસ્થિત નોંધ લખાએમાંથી કેટલુંક પ્રતીતિકર, મનનીય અને સર્વજીવ હિતકારી લખાએ આ વિભાગમાં છેશાઃ આપવામાં આવશે.)

“....અંતરમાંથી મલિન વાસનાનો નાશ કરવો. જેવા તમે તેવી જ ગતિ મળવાની છે. ક્રાંતિ સદાને માટે નિર્મિણ રાખવી. સોળથી ચોવીસ વર્ષ સુધીનું જીવન બહુ જ સાચવવાનું છે. બજારનું ખવાય નહિ. નાટક કે સિનેમા જોવા જવાય નહિ. આ બદ્યું બુદ્ધિને બ્રષ્ટ કરનારું છે. સારી ભાવના અને ઉંચો આશય હોય ને ધર્મમય જીવન હોય તો સંસાર સુખમય જાય છે. ભાઈબંધ આદિમાં હેત હોય તો હોટલ, નાટક આદિમાં જેંચી જાય. જો આપણું મનોબળ મક્કમ હોય અને જીવ ભાઈબંધના જીવ કરતાં બળિયો હોય તો તેના શબ્દોથી લેવાઈ જવાય નહિ. આપણે ભગવાનના ભક્ત થયા તો આપણા માટે એ સર્વે ફેલશીતુર છે જ નહિ એમ દફતા કરવી. વળી દેહ સદા નિરોગી રાખવા માટે પણ મર્યાદા-સંયમ જરૂરી છે.....”
.....x.....x.....

“....હેતરુંપી ભગવાનની માયા બળવાન છે. નાનાં બાળક કે છોકરાંના છોકરાં હોય ને તે કાલું કાલું બોલે તો તેમાં હેત થાય છે. વાસના રહિત માયાથી છૂટયો એ જ ભગવાનને પામે છે....”
.....x.....x.....

“....વામન ભગવાને પહેલાં બળિને બાંદ્યો પણ પણી તેની નિષ્ઠા-ભક્તિ જોઈ તેના બંધનમાં આવી તેને વશ થઈ ગયા. તેમ ભગવાન કસોટી - કસણી કરે તેમાં મુંજાવું નહિ. રાજુ થઈને કસોટીમાંથી પસાર થઈએ તો ભગવાન આપણાને વશ થાય....”
.....x.....x.....

“....પોતાની સ્ત્રીમાં પ્રેમભાવ રાખવો. તેને વિષે તિરસ્કારની ભાવના રાખવી નહિ. સુખ અને દુઃખમા મદદ અરસ પરસ બન્નેને કરવાની છે. ને સ્ત્રીની ઈરણાએ આપણાથી બને તેટલી પૂરી કરવી પણ તે ધર્મ-મર્યાદાને અનુસરીને તેને સમજાવીને કરવી આ પ્રમાણે આલોકમાં જીવન જીવણું અને આત્મંતિક કલ્યાણ સાધ્યુ....”
.....x.....x.....

“....આલોક જ સુખ-દુઃખથી ભરેલો છે. સ્વયં શ્રીકૃષ્ણાના માતા-પિતાને જેલ ભોગવવી પડી. રામચંદ્રજીના પિતાનું અકાળ અવસાન થયું. ભગવાન સ્વામિનારાચારણનાં મા-પિતાને પણ અસુરોએ દુઃખ આપ્યું અને ધરની સમૃદ્ધિ સર્વે લુંટી ગયા. પણ હિંમત હાર્યા નહિ. આમ આલોકમાં સુખ છે જ નહિ. કાંઈક સુખ જેવું જણાય છે તે દુઃખ સોતું છે. ખરેખર સુખી થધુ હોય અને રહેવું હોય તો સુખના સિન્ધુરૂપ ભગવાનમાં પ્રીતિ અને ભક્તિ કરી, આશરો દઢ કરીને સત્સાગમ કરવો. તો અંતરમાં કાયમ સુખ ને સુખ જ વર્તે....”

“સત્સંગ પ્રદીપ” ને બેટ આપનારની શુભ નામાવલિ

ક્રમ	નામ	ગામ	પ્રસંગ
૫૦૦૦-૦૦	નયનાબેન પ્રકાશકુમાર અધી	નડીઆદ	૪૦મી લગ્નતિથિ નિમિતે શ્રીજી પ્રસન્નતાર્થે
૫૦૦૦-૦૦	સુરેશભાઈ કેશવલાલ શાહ	અમદાવાદ	દીકરી ચિ. હિરલના લગ્ન પ્રસંગે સત્સંગ પ્રદીપને બેટ
૩૦૦૦-૦૦	વિસદ બીપીનચંદ્ર દવે	અમદાવાદ	ચિ. ફોરેમના જન્મદિન નિમિતે શ્રીજી પ્રસન્નતાર્થે
૧૦૦૦-૦૦	અજયભાઈ ચંદ્રકાંતભાઈ ગોસલીઆ ઘાટકોપર	શ્રીજી	પ્રસન્નતાર્થે મુંબઈ
૧૦૦૦-૦૦	અ.નિ. વિષ્ણુલદાસ સોમચંદ શાહ અમદાવાદ	શ્રીજી	પરિવાર હસ્તે હિરેનભાઈ શાહ
૧૦૦૦-૦૦	હરેશ દામુભાઈ સોની	રાજકોટ	નવા ફેલેટમાં હોમાતમક મહાપૂજા કરાવતા આનંદ થતા શ્રીજી પ્રસન્નતાર્થે બેટ
૫૦૧-૦૦	દીનુભાઈ જોધી	અમદાવાદ	શ્રીજી પ્રસન્નતાર્થે
૫૦૦-૦૦	અ.નિ. બાબુભાઈ મણીલાલ શાહ અમદાવાદ	શ્રીજી	હસ્તે અખ્ખિનભાઈ શાહ
૫૦૦-૦૦	ધનશ્યામભાઈ મણીભાઈ પ્રજાપતીનડીઆદ	ચિ. ભૃગેશના	લગ્ન નિમિતે શ્રીજી પ્રસન્નતાર્થે
૨૦૫-૦૦	ભૂપેન્દ્રભાઈ મધુસુદનભાઈ પંડ્યા ભર્ય	શ્રીજી	પંડ્ય હસ્તે કલ્પેશભાઈ
૨૦૨-૦૦	શૈલેશભાઈ જયંતિલાલ માવાણી	અમદાવાદ	શ્રીજી પ્રસન્નતાર્થે
૨૦૦-૦૦	હેમંતભાઈ વ્યાસ	વડોદરા	શ્રીજી પ્રસન્નતાર્થે
૧૦૧-૦૦	જયાબેન રજનીકાંત ઠક્કર	નાસીક	શ્રીજી પ્રસન્નતાર્થે
૧૦૦-૦૦	દેવેશ મહેશકુમાર પંચોલી	આણંદ	જન્મદિન નિમિતે શ્રીજી પ્રસન્નતાર્થે

ભગવાનના ભક્તનો પક્ષ અતિ દફ પણે રાખવો :

.....“ ભગવાનનો, ભગવાનના ભક્તનો, ભગવાનના મંદિરનો જેણો જેણો પક્ષ રાજ્યો હોય તેનાં બ્રહ્મહૃત્યાદ્ધિક મોટાં પાપ પણ નાશ પામી જાય છે. તેનાં અનંત કોટિનાં જે કર્મો છે તે સર્વે નિવૃત્તિ પામી જાય છે. એટલે સેવા કરી લેવી. જેથી ફરીથી ગર્ભવાસમાં આવવું પડે નહીં. જમપુરી લખચોરાસી જન્મો ભોગવવા પડે નહીં. કોઈનો ઓણિયાળો અવતાર ભોગવવો ના પડે. જાહે-અજાહે, મન-વચને કરીને, ખરાબ સંકલ્પો કરીને, કોઈનું આપહો ભૂંક દરછયું હોય, કોઈ ગરીબને રીબાબ્યા હોય તે સર્વે નિવૃત્તિ પામી જાય છે. ભગવાન અને ભગવાનના ભક્તનો પક્ષ રાજ્યાનો પ્રતાપ બૃહુ લખયો છે. તેવા માણસના સર્વે સંકલ્પો ભગવાન સત્ય કરે છે. માટે નિર્ભયતા ધારણા કરીને ભગવાન અને ભગવાનના ભક્તનો પક્ષ દફ પણે રાખવો. પક્ષ રાખતાં આબરૂ વધે કે આબરૂ ઘટે. પક્ષ રાજવાથી, સર્વે દુઃખો નિવૃત્ત ન થાય તો પણ ભગવાન કે ભગવાનના ભક્તનો અભાવ આવવા હેવો નહીં એવો દફ નિશ્ચય કરી રાખવો. ભગવાનની કાના માત્રની આજ્ઞા લોપવી નહીં. આથી ભગવાન અને ભગવાનના ભક્તનો પક્ષ રાજજો અને કોઈ દિવસ મનમાં અભાવ ના લાવશો.”...”

-અ. નિ. પૂઃ જ્ઞાનસ્વામીની સત્સંગ-ગાથા

BOOK-POST

From :

Shree Swaminarayan Satsang Seva Mandal
 Indukumar Laxmiprasad Pandya,
 “Gurukrupa”,
 Zaghadia Pole, Nagarwada,
 NADIAD-387001. (India)

To/પ.લ.શ્રી

Printed by Vakal Printery, Published by Indukumar Laxmiprasad Pandya, on behalf of Shree Swaminarayan Satsang Seva Mandal and Printed at Vakal Printery, No. 01-17-475-951-000-101 of Ward No-1 situated at Jogidas Vitthal's Pole, Raopura, Vadodara and Published from “Gurukrupa”, Zaghadia Pole, Nagarwada, Nadiad-387001 (India). Editor : Indukumar Laxmiprasad Pandya.